

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

С.В.Сирцева, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено сутність категорій "економічний потенціал підприємства" та "інноваційний потенціал", обґрунтовано підхід до оцінки інноваційного потенціалу як структурної частини економічного, встановлено взаємозв'язки між інноваційним та ресурсним потенціалами сільськогосподарського підприємства.

Постановка проблеми. В сучасних умовах діяльності підприємство може досягти високих результатів лише у випадку цілеспрямованості на пошук нових форм організації виробництва, виготовлення і впровадження нових видів продукції, освоєння нових ринків збуту товарів та послуг, тобто на активізацію інноваційної діяльності. Головним чинником створення інноваційного продукту та його просування на ринку господарськими суб'єктами є інноваційний потенціал.

У зв'язку з цим саме наявний інноваційний потенціал дає змогу підприємству досягти поставлених цілей, а саме: знизити витрати виробництва, збільшити обсяги прибутку, і в результаті – розширити свою діяльність та закріпитися на ринку.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти щодо сутності поняття "інноваційний потенціал", його ролі та взаємозв'язку з такими поняттями як "економічний потенціал" "ресурсний потенціал", було розглянуто у роботах провідних вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема І. Балабанова, П. Бубенка, В.Гусева, А. Ніколаєва, Н. Краснопутської та ін. Але досі відсутнє однозначне його визначення, тому дане питання є актуальним і вимагає подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сутності інноваційного потенціалу та його співвідношення і взаємодії з іншими складовими потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Поняття "потенціал" (від латинського *potentia*) означає можливість, силу, потужність,

кількість енергії, яку накопичила система та яку вона спроможна реалізувати в роботі.

Економічний потенціал підприємства слід розглядати як систему, оскільки він відповідає усім вимогам та критеріям, що характеризують поняття “системи”, а саме:

- роль та функції кожного складового елементу випливають із загальних правил, що висуваються до сукупності елементів у цілому, і характеризують його упорядкованість як системи;
- лише в результаті взаємодії кожного складового елементу потенціалу підприємства досягається ефект цілісності, тобто вони знаходяться в прямій залежності та взаємодії між собою.

Потенціал підприємства повинен забезпечити: готовність до стабільної виробничої діяльності та готовність до інновацій [1]. Його економічна природа, яка полягає в інтегральному відображенні поточних і майбутніх організаційних можливостей економічної системи щодо трансформування вхідних ресурсів, дає можливість виділити такі елементи: ресурсний потенціал та інноваційний потенціал (рис.).

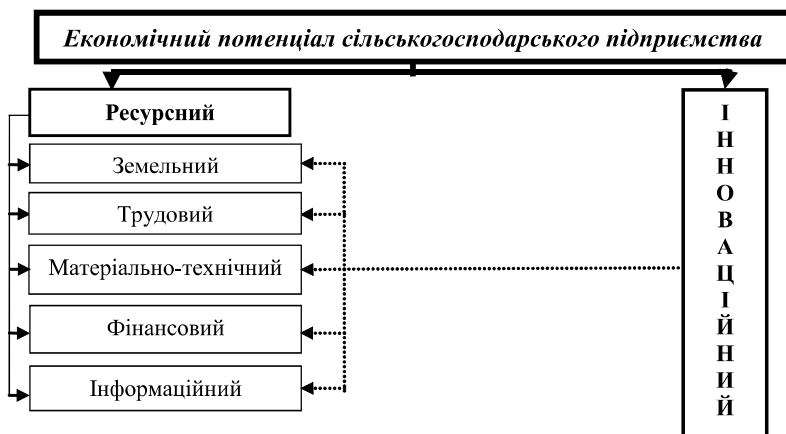

Рис. Інноваційний потенціал як складова частина економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства

В сучасній економічній науці сформувалися різні підходи щодо категорії "інноваційний потенціал":

- ресурсний підхід – сукупність наявних ресурсів підприємства [2, 3];
- резервний підхід – здатність і готовність будь-якої організації здійснювати реалізацію інноваційного процесу [4];
- цільовий підхід – спроможність до впровадження досягнень науки і техніки в конкретні товари, розробляти і реалізовувати інноваційні проекти нової, наукомісткої конкурентоспроможної продукції, що має задовольнити потреби і запити споживачів, забезпеченість досягнення інноваційних цілей (виживання підприємства й збереження ніші на ринку, збільшення прибутку) [1, 5];
- системний підхід – інноваційний потенціал розглядається як підсистема цілісної системи, в якій він взаємодіє з іншими потенціалами підприємства (кадровим, науково-технологічним тощо) [6].

Ми вважаємо, що при визначенні суті даної категорії системний підхід найбільш точно розкриває його сутність, оскільки інноваційний потенціал не функціонує окремо від інших складових елементів економічного потенціалу підприємства, а навпаки, знаходиться в тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Тому розвиток інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства в першу чергу може здійснюватися через розвиток компонентів його внутрішнього середовища, складовими якого є наявний ресурсний потенціал.

Земля є найважливішим ресурсом сільського господарства, тобто є головним засобом виробництва. В Україні зосереджено 7% світових запасів чорноземів. У загальній території сільськогосподарські угіддя займають 41,7 млн га (69,1%). Але рівень використання даного ресурсу значно поступається європейським країнам, спостерігається значна розораність сільськогосподарських угідь (77,8%), зниження родючості ґрунтів. В Україні розроблено „Національну програму охорони земель на 1996–2010 рр.“, якою передбачено комплекс заходів, спря-

мованих на збереження, відтворення та поліпшення стану земельних ресурсів. Але заплановані заходи виконуються лише на **10%**. Крім того, досі є невирішеним питання земельних відносин. За чинним законодавством діє мораторій на купівлю – продаж земель. За цих умов основні операції із землею здійснюються на ринку оренди землі, що є гальмуючим чинником залучення інвестицій щодо фінансування інноваційних проектів.

Динаміка інноваційного розвитку підприємства залежить, насамперед, від його фінансових можливостей. Основним джерелом фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства виступають фінансові ресурси підприємства, а саме – власні, залучені, позикові. Так, у **2007** році понад **90%** підприємств країни здійснювали інновації за рахунок власних коштів [7].

Джерелами власних коштів підприємства є амортизаційні відрахування та інноваційний фонд підприємства. У деяких галузях, в тому числі і в сільському господарстві, власні кошти формувалися виключно за рахунок амортизації (приблизно **84,7%**), що є не досить ефективним. По-перше, для основної частини підприємств прискорена амортизація дозволена лише у певних межах для активної частини основних фондів. По-друге, не формуються передумови для зростання амортизаційних відрахувань, тобто відсутня їх індексація, яка б дозволила збільшити можливості підприємств щодо фінансування саморозвитку [8].

Використання позикових коштів є найбільш прийнятним і перспективним джерелом інвестування інноваційної діяльності підприємства. Але в сучасних умовах під впливом багатьох факторів (політична нестабільність, нестабільність у сфері бізнесу та виробництва, не вигідні умови банківських структур щодо кредитування) суттєво обмежується використання даного джерела фінансування інноваційної діяльності, що негативно впливає на інноваційну активність економіки в цілому.

Зниження ризиковості інноваційних проектів досить ефективно досягається шляхом залучення вітчизняних та іноземних інвесторів. За оцінками експертів, для позитивних

зрушень в розвитку аграрного сектора потрібно інвестувати не менше 3–4 млрд дол. США щорічно. Однак, рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств є недостатнім через дію негативних факторів, а саме соціально-політичної та економічної нестабільності. Покращення ситуації можливе лише за умови формування системи механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів з боку держави.

Матеріально-технічні ресурси визначають техніко-технологічну базу інноваційного потенціалу, впливають на масштаби і темпи інноваційної діяльності. Досить складна ситуація простежується в матеріально-технічному забезпеченні аграрного сектора економіки. За розрахунками вчених, повна технологічна потреба агропромислового комплексу в основних технічних засобах становить 285 млрд гривень, причому цього можна досягнути протягом 10 – 15 років, інвестуючи в середньому за рік 22–28 млрд грн. Але досягнення науково-обґрунтованих меж супроводжується рядом проблем, які пов'язані, по-перше, з нестачею власних коштів для придбання техніки, по-друге, недостатньою потужністю вітчизняного сільгоспмашинобудування, по-третє, недостатньою підтримкою з боку держави. Тому виходом з даної ситуації є удосконалення політики підтримки з боку держави (збільшення бюджетних асигнувань на технічне переоснащення, створення системи державного цільового кредитування, вдосконалення амортизаційної політики) [9].

Основою управління інноваційною діяльністю підприємства є повна, достовірна та своєчасно отримана інформація. Інформаційний потенціал характеризує інформаційні аспекти інноваційного потенціалу стосовно внутрішніх можливостей підприємства та зовнішніх умов для їх реалізації. В Україні основною інформаційною базою є Інтернет-біржа промислової власності, метою діяльності якої є використання сучасних інформаційних технологій для просування науково-технічних досягнень нашої країни на світовий та вітчизняний інноваційні ринки. На регіональному рівні 19 червня 2007 року було

створено державну бюджетну установу, „Чорноморський регіональний центр інноваційного розвитку“, діяльність якої має бути спрямована на забезпечення інформаційно-аналітичної, методичної, організаційної та іншої підтримки інноваційного розвитку Миколаївської, Одеської та Кіровоградської областей. Але це лише перші кроки до формування інституційної основи інформаційного забезпечення, що вимагають подальшого розвитку.

В сучасних умовах знання, вміння, трудові навички, ініціатива та інші особисті характеристики працівників підприємства стають усе більш важливим стратегічним ресурсом у порівнянні з фінансовим і виробничим капіталом. Слід зазначити, що, з одного боку, стан трудового потенціалу визначає досягнутий підприємством рівень інноваційного розвитку, а з іншого – інноваційний тип розвитку впливає на величину і якісний склад трудового потенціалу. Інноваційний тип розвитку передбачає три етапи відтворення трудового потенціалу: формування, розподіл і використання. Але на даному етапі існують негативні тенденції формування наукового потенціалу в Україні. По-перше, існує стійка тенденція скорочення чисельності науковців. Як зазначив професор Б.А. Малицький, у порівнянні з іншими країнами (Китай, Південно-Східна Азія), які обрали стратегічний напрям, орієнтований на наукові досягнення, займалися розвитком науки, наша країна обрала інший шлях, по суті відійшовши від власної науки. По-друге, продовжуються процеси еміграції фахівців вищої кваліфікації: за останні роки майже 10% науковців залишило країну [10].

Висновки. Отже, інноваційний потенціал необхідно розглядати в комплексі з наявним ресурсним потенціалом підприємства, що є складовою цілісної системи економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. Стан ресурсного забезпечення інноваційного розвитку підприємства є незадовільним, причинами цього є неналежне виконання заходів охорони земельних угідь, незавершений етап земельної реформи, недостатній розмір наявних фінансових ресурсів, фізичний і мо-

ральний знос техніки, обладнання, недостатня кількість інформації, низький рівень забезпеченості наукового потенціалу.

Вирішення даної проблеми вимагає спільних зусиль як держави, так і підприємств з метою реалізації програм охорони і відновлення природних ресурсів, завершення формування правової бази ринку земель, заходів створення сприятливих умов для кредитування, залучення інвесторів, економії власних фінансових ресурсів; створення інформаційних баз на макро- і мікрорівнях, вирішення проблем щодо трудового потенціалу. Лише система організаційно-управлінських заходів, спрямованих на створення цільових інноваційних програм і проєктів шляхом координації науково-технічних, виробничих, економічних та організаційних складових діяльності підприємства забезпечить результативне використання інноваційного потенціалу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Управление организацией: Учебник / [Поршнева А.Г., Ремянцева З.П., Саломатин Н.А.]; под. Ред. А.Г. Поршнева, З.П. Ремянцевой, Н.А. Саломатина. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА, 2000. — 669 с.
2. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент / И.Т. Балабанов — М.: Финансы и статистика, 1994. — 224с.
3. Евдокимова Т.Г. Инновационный менеджмент / Т.Г. Евдокимова, Г.А. Махоникова, Н.Ф. Ефимова — СПб.:Вектор, 2005. — 224 с.
4. Краснопутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Н.С. Краснопутська — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
5. Бубенко П. Ключові моменти формування регіональних інноваційних систем в Україні / П. Бубенко, В. Гусев // Економіка України. — 2007. — № 8. — С. 33 — 39.
6. Николаев А.И. Инновационное развитие и инновационная культура / А.И. Николаев // Наука та наукознавство. — 2001. — № 2. — С.54.
7. Державне агентство України з інвестицій та інновацій / Статистика // <http://www.gov.ua/>
8. Пашута М.Т. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання: Навчальний посібник / М.Т. Пашута, О.М. Шкільнюк.— К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 118с.
9. Білоусько Я.К. Тенденції і напрями розвитку техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва / Я.К. Білоусько //АгроІнКом. — 2007. — №5 — 6. — С.46—52.
10. Малицкий Б. Стране, в которой служителей культа больше, чем ученых, будет очень тяжело в ВТО / Б. Малицкий // Зеркало недели.— 2008. — № 23 (702) 21 июня. — С.8.